

ביאור הדף מסכת שבועות דף ט'

לעיל התבאר ששעיר הנעשה בחוץ מכפר על אדם שלא ידע שהוא טמא ושכח ונכנס למקדש ואחר כך נודע לו שהיה טמא, שכיון שהוא לא ידע שהוא טמא לפני שנכנס למקדש הוא פטור מקרבן, ולכן השעיר הנעשה בחוץ ויו"כ מכפרים עליו. ושואלת הגמרא לדעת ר' ישמעאל שסובר שאף באופן כזה הוא חייב קרבן, על מה השעיר הנעשה בחוץ מכפר, הרי אינו מכפר על אדם שחייב קרבן.

ועונה הגמרא שלדעתו שעיר הנעשה בחוץ מכפר על טומאה שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף.

ושואלת הגמרא שהרי על טומאה זו התבאר במשנה ששעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרים, ועונה הגמרא שבזה רבי ישמעאל סובר כדעת רבי מאיר שכל השעירים כפרתן שווה, שמכפרים על טומאת מקדש וקדשיו, ולכן אף שעיר החיצון של יום הכיפורים מכפר על מה שהם מכפרים.

ושואלת הגמרא לדעת רבי ישמעאל מדוע הוקש שעיר החיצון לפנימי בפסוק "מלבד חטאת הכיפורים", ועונה הגמרא שלומדים מההקש שכפי שפנימי אינו מכפר על שאר עבירות אלא רק על טומאת מקדש וקדשיו, כך גם החיצון אינו מכפר על שאר עבירות.

במשנה התבאר שלדעת רבי יהודה על טומאה שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף שעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרים. וביאר רב יהודה בשם שמואל את טעמו של רבי יהודה, שנאמר בפסוק "ושעיר עזים אחד לחטאת לה", שמשמע שהשעיר יכפר על חטא שאין מכיר בו אלא ה'.

ושואלת הגמרא שהרי מהפסוק הזה לומדים דבר אחר, וכפי שאמר ריש לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חודש שנאמר בו לה', שאמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח.

ועונה הגמרא שאם היה הביאור בפסוק רק כדברי ריש לקיש היה צריך לומר ושעיר עזים לחטאת על ה', וממה שנאמר לה' משמע אף כפי שאמר שמואל שהשעיר מכפר על חטא שאין מכיר בו אלא ה'.

ושואלת הגמרא אם כך מהיכן לנו שכוונת הפסוק אף כריש לקיש, ואולי באמת השעיר מכפר רק על חטא שאין מכיר בו אלא ה', ועונה הגמרא שאם זו הייתה כוונת הפסוק היה על הפסוק לומר ושעיר עזים חטאת ה', וממה שנאמר לה' משמע גם הלימוד של שמואל וגם של ריש לקיש.

ושואלת הגמרא מדוע באמת שעירי ראשי חדשים אינם מכפרים גם על שאר עבירות, ומביאה הגמרא תנא דבי ר' ישמעאל שביאר שהואיל ודומים שעירי ראשי חדשים לשעיר החיצון ביום הכיפורים ששניהם באים בזמן קבוע, כפי ששעיר החיצון ביו"כ אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו, כך גם שעירי ראשי חדשים אינם מכפרים אלא על טומאת מקדש וקדשיו.

ושואלת הגמרא מהיכן לנו שאף שעירי הרגלים מכפרים, ואי אפשר ללמוד כפי שלמד התנא דבי ר' ישמעאל שכיון שהם באים בזמן קבוע אף הם מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו, כיון שלגבי ראש חודש כבר ידענו שמכפר, כי נאמר בפסוק "ושעיר עזים אחד לחטאת לה", ורק למדנו גילוי מילתא שלא יכפר על כל דבר אלא רק על טומאת מקדש וקדשיו, אבל לגבי שעירי הרגלים לא נאמר כפרה, ואנו רוצים ללמוד משעיר יום הכיפורים וראש חודש את עיקר הכפרה, ואותה אי אפשר ללמוד מהם, כי שעירי ראשי חדשים תדירים יותר, ולכן אי אפשר ללמוד מהם לרגלים כי יתכן שרק הם מכפרים, ולא רגלים, ואף משעיר יו"כ אי אפשר ללמוד כי יתכן שדווקא שעיר יו"כ שמרובה כפרתו מכפר ולא שעירי הרגלים.

עמוד ב'

ולכן אומרת הגמרא שלומדים זאת כפי שאמר ר' חמא בר' חנינא לקמן שממה שלא נאמר ברגלים שעיר אלא נאמר "ושעיר", לומדים שהשעיר של רגלים הוקש לשעיר שנאמר קודם לכן בראש חודש, שכפי ששעירי ראשי חדשים אינם מכפרים אלא על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, כך שעירי הרגלים אינם מכפרים אלא על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף.

במשנה התבאר בדעת רבי יהודה ששעירי הרגלים וראשי חדשים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו שלא הייתה לו ידיעה בהם לא בתחילה ולא בסוף, ודנה הגמרא מה יהיה בחטא שכעת הוא אינו יודע בו כלל, ולא ידע בו בתחילה, אבל הוא עתיד לידע עליו, האם אף עליו שעירים אלו מכפרים כי זה נחשב "חטאת לה" שאין מכיר בו אלא ה', או שמא כיון שהוא עתיד לדעת בו אין השעירים הללו מכפרים עליו.

ומביאה הגמרא ברייתא לפשוט את הספק שאומרת בפירוש שלדעת רבי יהודה שעירי הרגלים מכפרים על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ואף על חטא שסופו לידע.

במשנה הובאה דעת רבי שמעון שעל טומאת מו"ק שלא נודע לו לא בתחילה ולא בסוף רק שעירי רגלים מכפרים, אבל שעירי ראש חודש מכפרים על טהור שאכל קודש טמא. וביאר ר' אלעזר בשם ר' אושעיא את טעמו של רבי שמעון, שנאמר בפסוק לגבי שעיר ראשי חדשים שהקריבו אהרון ובניו בחנוכת המשכן, שלאחר ששרפו אותו אהרון ובניו אמר להם משה "ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה", ורואים ששעיר מכפר על עון, ועל איזה עון מדובר לומדים מגזירה שווה "עוון" שנאמר כאן, לעוון שנאמר לגבי ציץ "ונשא אהרון את עוון הקדשים". וכפי שלגבי ציץ מדובר שם על כך שהציץ מרצה על בשר או דם או חלב של קרבן שנטמא והוקרב בטומאה, כך גם בשעירי ראשי חדשים מדובר על בשר טמא, שהם מכפרים על בשר קדשים טמא שאכלו אדם טהור.

ושואלת הגמרא שאם כך מדוע לא נלמד גם ששעירי ראשי חדשים מרצים על הקרבנות העולים על גבי המזבח שננטמא ולא על האוכל בשר קודש טמא, כפי שציץ מרצה רק על בשר טמא שעלה על המזבח.

ועונה הגמרא שנאמר בפסוק של שעירי ראשי חדשים "עוון העדה", ומשמע שהשעירים מכפרים על עון של אנשים, וכלומר על אדם שאכל בשר קודש טמא, ולא על ריצוי הקרבנות.

ושואלת הגמרא אם לומדים ציץ ושעירי ר"ח אחד מהשני מדוע לא נאמר ששעירי ראשי חדשים יכפרו גם על בשר שננטמא וקרב למזבח כציץ, כך שאם נשבר הציץ שעירי ראשי חדשים ירצו על הקרבנות שקברו בטומאה, וגם על אדם שאכל בשר קדש שננטמא,

ועונה הגמרא שנאמר בפסוק לגבי שעירי ראשי חדשים "ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה", ומשמע שהוא נושא רק עון אחד ולא כמה עוונות.

ושואלת הגמרא לצד השני, שאם לומדים ציץ ושעירי ר"ח אחד מהשני מדוע לא נאמר שציץ חדשים יכפר גם על בשר שננטמא וקרב למזבח, וגם על אדם שאכל בשר קדש שננטמא, כך שאם אדם יאכל בשר קודש טמא בין ראש חודש לראש חודש הציץ יכפר עליו.

ועונה הגמרא שנאמר בפסוק לגבי שעירי ראשי חדשים "ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה", ומשמע מהמילה "אותה", שרק שעירי ראשי החדשים נושאים את העוון של הקדשים, אבל לא הציץ. (ועי' בתוס' מדוע לא תירצה הגמרא כדלעיל שבציץ נאמר עוון ומשמע עוון אחד).

ורב אשי אמר שמדויק מהפסוקים באופן אחד על מה כל אחד מכפר, שבראשי חדשים נאמר "עון העדה", ומשמע שמכפרים רק על עון עדה וכלומר של האדם שאכל קודש טמא, אבל לא על הקדשים הטמאים עצמם, ואילו לגבי ציץ נאמר "עון הקדשים", ומשמע שהציץ מכפר רק על הקדשים עצמם, ולא על האדם שאכל קדשים טמאים.